

УДК: 658.511

Гавдида Христина

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Havdyda Christina

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF MATERIAL RESOURCES

Матеріальні ресурси виступають як ключовий елемент виробничих ресурсів та беруть участь у всьому господарському процесі підприємства протягом кожного виробничого циклу. Під час цього процесу вони проходять повну трансформацію та спричиняють витрати підприємства. Крім того, вони є важливими факторами для забезпечення ефективності та якості роботи підприємства. Багато показників діяльності підприємства, таких як виконання плану реалізації, підвищення продуктивності праці та зниження собівартості продукції, залежать від продуктивного управління матеріальними ресурсами та їхньої взаємодії з виробничим процесом.

Арсенал матеріальних запасів кожного підприємства формується залежно від його виду виробництва, специфіки галузі та асортименту продукції. Незважаючи на різноманіття матеріалів, вони є фундаментом виробничого процесу, і більшість оборотних засобів направляється на їхнє забезпечення. Гарантування підприємства необхідними матеріальними ресурсами та їх ефективне використання є ключовими завданнями для ритмічного нормального функціонування виробничого процесу і мають велике значення для економічного аналізу. Джерелами для аналізу матеріальних ресурсів є звіти, оперативні дані, аналітичний облік, плани постачання та нормативно-довідкова інформація.

Завдання аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів полягає в отриманні найінформативніших ключових показників, які дозволяють об'єктивно оцінити наявність різних видів матеріальних ресурсів на підприємстві з точки зору його використання у процесі виробництва. Також допомагає оцінити результат управлінських рішень щодо формування замовлень на матеріальні ресурси, враховуючи нормативи забезпечення та виявити підвищення потенційних резервів щодо ефективності використання сировини, матеріалів, палива, комплектуючих та інших матеріальних ресурсів. Дослідження має на меті оцінити забезпеченість виробництва матеріалами та вивчити їх використання у виробництві. Також проводиться аналіз впливу постачання та ефективності використання матеріалів на обсяг виробництва.

Економічний аналіз матеріальних ресурсів у першу чергу спрямований на оцінку забезпеченості підприємства необхідними матеріалами. Цей процес передбачає обчислення якості плану матеріально-технічного постачання, що базується на нормативах і витратах матеріалів, необхідних для задоволення потреб виробництва і формування необхідних запасів. Контроль виконання плану постачання розпочинається з аналізу відповідності нормам витрат, які визначають потребу підприємства у матеріальних ресурсах, та адаптації до потреб виробництва та відповідності прогресивним нормам витрат матеріалів. Крім того, важливим етапом є оцінка ефективності використання матеріалів у виробництві та впливу цього процесу на загальний обсяг виробництва продукції та прибутковість підприємства.

Для безперервного функціонування підприємства є ключовою умовою повне задоволення його потреб у матеріальних ресурсах, що досягається за допомогою різноманітних джерел забезпечення. Ці джерела можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми. Зовнішні джерела - це матеріальні ресурси, що надходять ззовні, через постачальників, з якими у підприємства укладені договори. Внутрішні джерела

включають в себе внутрішні ресурси самого підприємства, які можуть бути використані для задоволення його потреб. Також вони охоплюють широкий спектр заходів, таких як оптимізація використання сировини і вторинної сировини, виробництво власних матеріалів та напівфабрикатів, а також здійснення економії матеріальних ресурсів за рахунок впровадження інноваційних рішень у контексті науково-технічного прогресу. Такий комплексний підхід дозволяє підприємствам не лише гарантувати потреби в матеріальних ресурсах, а й оптимізувати їх використання та зменшити витрати, підвищуючи загальну продуктивність виробничого процесу.

У ході аналізу закріпленості підприємства матеріальними ресурсами вирішуються такі завдання: перевірка розрахунку потреби продуктів, оцінка угод з постачання та визначення впливу забезпеченості матеріалами на обсяг продукції. Експертиза ефективності використання матеріалів проводиться за допомогою комбінації загальних та конкретних показників, а також включає вивчення ключових даних. Один з них - матеріаловіддача, що відображає вартість товарної продукції відносно матеріальних витрат. Інший показник – матеріаломісткість продукції, яка вказує на співвідношення матеріальних витрат у вартості випуску. Аналіз показників проводиться в наступному порядку: досліджують динаміку показників, визначають економію матеріалів за рахунок зниження матеріаломісткості або перевитрати за рахунок підвищення матеріаломісткості, розраховують вплив зміни матеріаловіддачі на випуск продукції, резерви підвищення матеріаловіддачі та можливого збільшення випуску продукції за рахунок більш ефективного використання матеріалів, визначають резерви підвищення матеріаловіддачі та ефективності використання матеріалів. Також важливо аналізувати структуру використання ресурсів у виробництві і коефіцієнт споживання матеріалів, що показує їх витрати. Налагодження ефективного виробничого процесу і як наслідок – отримання максимального вигідних фінансових результатів та стабільність забезпечення матеріальними ресурсами і ефективне їх використання є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого підприємства. Здійснюючи аналіз матеріальних ресурсів, є вивчення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, оцінка ступеня їх використання у виробництві та визначення резервів підвищення ефективності їх використання на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Абушов Т. Огляд сучасних підходів до управління матеріальними ресурсами промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022, № 6. Том 2. С. 30-35.
2. Ємельянов О.Ю., Петрушка Т.О., Симак А.В. Показники ефективності використання виробничих ресурсів як інструменти діагностики господарської діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1146/1104>
3. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 71-77.
4. Краузе О., Синькевич Н., Юрик Н. Економічний аналіз та контроль кризових явищ у діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 1. С. 14-24. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1254>
5. Краузе О.І. Маркетинговий аналіз конкурентоспроможності промислового підприємства /Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем: монографія /за заг. ред. О. Панухник] Тернопіль, ФОП Паляниця В. А., 2021. – С. 140-146.